

Häckfågelinventeringar i Svartsjö 2009

Urpo Könnömäki

I Svartsjöviken har nu de häckande våtmarksfåglarna inventerats under nio år, 2000–2009. Sammanlagt 61 revir av 11 olika arter har noterats 2009 vilket är en liten minskning. I Svartsjö dämma som ligger alldeles intill har inventeringar gjorts i fem år, 2005–2009. Resultatet är lite bättre än fjolårets. För övriga fågeliakttagelser hänvisas till "Observationer i Ekerö kommun", sidan 23.

Svartsjöviken

Inledning

Som en aktivitet i arbetet med "Projekt Svartsjöviken", vilket bl a innefattar restaurering av våtmarksbeten vid Svartsjöviken har den våtmarksanknutna häckfågelfaunan i Svartsjöviken inventerats, med början 2000. Här ska inventeringsresultaten för det nionde året, 2009 redovisas.

Fältarbetet har i huvudsak utförts av författaren. Under perioden april – maj 2009 gjordes 7 besök. Som huvudmetod räknas antalet par som bedömdes hävda revir, men iakttagna bon och ungpullar kompletterar observationerna. En svårighet ligger i att skilja rastande fåglar från revirhävdande par. Vidare kan det vara mycket svårt att separera häckande par från yngre fåglar som finns i området men inte häckar, detta gäller främst gässen.

Vid varje inventeringstillfälle har förekommande fågelarter antecknats på en specialkarta i skala ca 1:5 000. Häckfågelinventeringen har kompletterats med iakttagelser som rapporterats på Svalan. Inventeringsresultatet framgår av tabell 1.

De osäkerhetssiffror som anges i det följande är enbart subjektiva bedömningar.

Resultat

Skäggdoppning Ett par hävdade revir och 2 stora ungar noterades.

Knölsvan Ett bo byggdes i södra delen av viken. 5 ungar observerades.

Grågås Nästan omöjligt att lokalisera bon, då dessa läggs dolt i vassen och häckningen startar mycket tidigt. Tre par med ungar kunde iakttas i viken. De höll sedan till i Svartsjö Dämme.

Kanadagås Normal förekomst. Osäkerheten är ca ± 2 par.

Gräsand Arten noterades i samma omfattning som under 2008. Antalet redovisade par har en osäkerhet på ca ± 3 par. Ungarna har förflyttats till Dämnet.

Snatterand Enstaka fåglar fanns i viken.

Skedand Enstaka fåglar fanns i viken.

Årta Inga fåglar fanns i viken i år.

Knipa Hur många par som verkligen häckar är osäkert. Noterat antalet par (3) har en osäkerhet på ca ± 1 . Ungar sågs i Dämnet.

Storskrake Svårt att veta hur många storskrakar som häckar. Två par med ungar.

Vattenrall Hördes vid dikesmyningarna på östra och västra sidan.

Sothöna Den vanligaste vattenfågeln. Antalet par (13) har en osäkerhet på ca ± 4 .

Tofsvipa Uppskattningsvis 10 par höll till främst på mader och omgivande betesmarker. I vilken utsträckning de häckade är osäkert.

Tabell 1 Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjövikens 2001-2009.

Inventerade arter	Revir 2001	Revir 2002	Revir 2003	Revir 2004	Revir 2005	Revir 2006	Revir 2007	Revir 2008	Revir 2009	Kommentarer gäller 2009
Skäggdopping	4	3	3	2	1	1	1	1	1	Två ungar Fem ungar Fyra par med ungar
Knölsvan	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Grägås	3	3	3	3	4	4	3	3	4	
Kanadagås	7	3	7	6	5	6	5	6	5	
Rördrom	1	1	1	0	0	0	0	0	0	
Gräsand	7	12	10	10	10	10	10	9	10	Enstaka fåglar sågs Enstaka fåglar sågs Tre par med ungar
Kricka	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
Snatterand	0	0	0	0	1	1	1	1	0	
Skedand	0	0	0	0	1	0	1	1	0	
Knipa	2	2	2	2	3	4	4	3	3	
Storskrake	1	1	1	1	2	2	3	2	3	Två par med ungar Några ungar sågs Enstaka fåglar sågs
Vattenrall	1	1	2	2	3	3	3	3	3	
Sothöna	24	20	15	17	15	14	14	13	13	
Tofsvipa	3	6	7	6	7	8	8	10	10	
Rödbena	0	0	1	0	2	0	1	0	0	
Enkelbeckasin	4	4	5	5	6	6	7	8	8	Svårinventerad
Fiskmås	2	0	1	1	1	0	0	0	0	
Fisktärna	0	0	0	1	0	0	0	0	0	
Summa	60	58	59	57	62	60	62	61	61	
<i>Övriga arter</i>										
Brun kärrhök	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Ett par västra sidan Ungar sågs
Gulärta	1	3	3	3	5	6	6	7	6	
Ängspiplärka	5	5	6	6	6	6	8	8	7	
Buskskvätta	5	5	5	5	5	5	5	6	8	
Gräshoppsång	1	1	0	0	0	0	0	0	0	
Trastsångare	1	0	0	0	0	0	0	0	0	Trolig häckning
Sävsångare	>10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	
Rörsångare	ca 5	ca 5	ca 5	ca 5	ca 5	ca 5	ca 4	ca 4	ca 4	
Skägges	> 5	ca 5	ca 5	ca 2	ca 2	ca 2	ca 2	ca 2	ca 2	
Sävparv	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	

Rödbena Enstaka fåglar höll till på sydöstra delen av viken och översilningen.

Enkelbeckasin En mycket svårinventerad art som trivs bäst i lite mer högväxt madvegetation.

Brun kärrhök Ett par höll till i området.

Gulärta Uppskattningsvis 6 par fanns på sydöstra sidan. Tre par sågs mata ungar

Ängspiplärka Oförändrad jämfört med fjolåret.

Buskskvätta Liten ökning jämfört med fjolåret.

Övriga ej inventerade mindre tättingar

Vanligast i vass- och buskmarkerna har sävsparven varit följd av sävsångaren. Rörsångaren förekom mera sparsamt. Skägges har sporadiskt hörts i vassarna med trolig häckning, ungfåglar sågs 2009.

Kommentarer

Svårinventerade arter är vigg, knipa och storskrake, som förekommer rastande på vårsträcket i betydligt större antal än vad som sedan går till häckning. Någon konstaterad häckning av vigg har inte noterats Svartsjö Dämme har blivit en konkurrerande uppehållsplats för våtmarksfåglarna i områ-

Foto Göran Forsberg

Årta häckade troligen i Svartsjö dämmen, men några ungar sågs inte.

det. Många nykläckta ungvorrar har vandrat över till Dämmet där födotillgången varit betydligt bättre än bland konkurrerande fiskar i viken.

Sammanfattning

En häckfågelinventering genomfördes 2009 i Svartsjövikens för nionde året i rad enligt etablerade inventeringsrutiner. Totalt noterades 61 stationära par av 11 arter, ett resultat som är i paritet med tidigare år. Talrikast förekommande var sothöna (13 revir), gräsand (10), kanadagås (5) och tofsvipa (10).

Svartsjö dämmen

Inledning

Vid häckfågelinventeringen av Svartsjö Dämmen har använts samma metodik som i Svartsjövikens. I tabell 2 redovisas resultatet.

Vintern 2009 slogs all vegetation på hela Dämmet. Isen var tillräckligt tjockt för att arbetet kunde utföras. Detta gjorde att siktförhållandena var väldigt bra under våren. Högvatten rådde i Mälaren och också i Dämmet, eftersom vallen mot kanalen inte är tät.

I en nyanlagd våtmark blir alltid näringsutbudet stort, åtminstone de första åren. Fortfarande gäller detta i Dämmet, där många ungar av grågås, kanadagås, knipa, sothöna och gräsand kunde ses in i maj – juni.

Vid midsommartid hade vegetationen tagit över en del av vattenytorna i Dämmet. Det fanns fortfarande gott om fåglar, men de syntes inte så bra. Detta tillstånd rådde också under hösten.

Planer för 2010

Vad som närmast händer i vinter är att vegetationen åter kommer att slås på isen genom kriminalvårdsanstaltens försorg, så att liknande förhållanden som rådde våren 2009 kommer att skapas.

Hoppas att betestrycket kan ökas något genom att betesdjuren släpps ut tidigare på försommaren och får beta så sent som möjligt på hösten. Vi bör då kunna hoppas på lite lägre vegetation och därmed bättre sikt under 2010. Även om bete har etablerats kommer vinterslätter likt den som har utförts 2009 att vara nödvändig. Hoppas på lika bra isläge 2010 som 2009.

Tabell 2. Antal häckande par/revir eller maximalt observerade kullar knutna till Svartsjö Dämme.

Inventerade arter	Summa 2005	Summa 2006	Summa 2007	Summa 2008	Summa 2009	Kommentarer 2009
<i>Sjö- och våtmarksfåglar</i>						
Knölsvan	0	1	1	0	0	Ingen häckning
Grågås	7	7	8	8	8	37 ungar
Kanadagås	5	5	5	5	5	Tillfälligt i Dämnet
Gräsand	6	8	8	8	8	8 par med ungar
Kricka	0	0	0	0	1	Kull med 8 ungar
Skedand	2	4	4	2	3	Inga ungar sågs
Brunand	1	2	2	1	0	Enstaka fåglar sågs
Snatterand	2	4	4	3	4	Häckning 8 ungar
Årta	1	2	2	0	2	Ingen häckning noterad
Knipa	6	7	7	7	7	Häckning troligen i parken
Sothöna	8	8	8	8	8	8 par med ungar
Tofsvipa	7	7	7	7	7	6 par med ungar sågs
Dammsnäppa	1	0	0	0	0	Ingen observation.
Rödbena	2	2	1	1	1	Trolig häckning, parning sågs
Enkelbeckasin	2	4	4	3	3	Svårinventerad
Mindre strandpip.	2	2	2	1	1	2 ungar sågs
Vattenrall	0		1	2	2	Trolig häckning
Fiskmås	2	2	1	1	1	Ett par på elstolpe
Summa	54	65	67	57	61	

Resultat

Knölsvan Ingen häckning noterad.

Grågås Åtta par med ungar kunde inräknas. Uppemot 100 individer som översomrare.

Kanadagås Som mest fem par med ungar kunde ses. De stannade relativt kort tid i Dämnet. När ungarna blivit större rörde de sig troligen ut i Mälarens fjärdar.

Gräsand Som mest räknades åtta kullar. De växte bra och en stor del av ungarna blev troligen flygfärdiga. De flesta kullarna härstammade sannolikt från Svartsjöviken.

Snatterand Flera snatteränder höll till vid Dämnet till och från. Ingen häckningen kunde konstateras.

Skedand Enstaka fåglar uppehöll sig i Dämnet. Trolig häckning, ungar sågs inte.

Bläsand Några par har uppehållit sig i området på våren – sommaren men det är troligen yngre inte häckande par.

Kricka Mycket svårt att skilja revirhävdande från yngre inte häckande men översomrande fåglar. Första häckning med 8 ungar.

Årta Två par uppehöll sig i Dämnet. Trolig häckning. Inga ungar sågs.

Brunand Enstaka fåglar uppehöll sig i Dämnet.

Knipa Sju kullar kunde räknas in, säkerligen kom de från häckningar i Svartsjö slottspark.

Sothöna En av de få större våtmarksarter som verkligen häckade i Dämnet med åtta par. Någon invandring av sothönspar från Svartsjöviken kunde inte märkas. Troligen är sothönsen mycket revirbundna.

Foto Carl Gustaf Gustafsson

Krickan häckade i Svartsjö däme 2009. Åtta ungar räknades.

Foto Göran Forsberg

Enkelbeckasinen är svårinventerad.

Tofsvipa Uppskattningsvis 7 par etablerade sig i dämet. Bon och ungar noterades för 5 par. Möjligen kan någon kull ha tillkommit från åkermarken genom invandring.

Dammsnäppa Ingen enda observation av dammsnäppa gjordes 2009

Rödbena Svartsjö Dämme erbjöd en betydligt bättre biotop än egentliga Svartsjöviken. Trolig häckning.

Enkelbeckasin Svårinventerad. Tre par markerade revir.

Mindre strandpipare Ett par med två ungar